

Muziek of Poëzie?

Velen hebben getracht te definiëren wat we onder muziek moeten verstaan. Ook waar getracht wordt muziek in het domein van kunstvormen te plaatsen blijft ruimte voor discussie en reflectie (Nettl, Music, III-3 Music among the arts). In dit kader is het interessant om de grensgebieden te verkennen. Een van deze grensgebieden is het gebied tussen muziek en poëzie, of wellicht het gebied waar muziek en poëzie overlappen. Ik doe dit door voorbeelden van genres te beschouwen die volgens algemene consensus tot de muziek enerzijds of tot de poëzie anderzijds worden gerekend en die eigenschappen hebben die tot de andere categorie worden gerekend.

Rap en hiphop waren nog geen gevestigde termen toen een groep zwarte Amerikanen zich onder de naam "The Last Poets" aan de wereld voorstelden (TLP). Zij stonden mede aan de wieg van wat later hiphop zou heten. Hun muziek bestaat uit voorgedragen protestpoëzie begeleid door akoestische ritme-instrumenten. Hun bedoeling was protestteksten in de vorm van poëzie te declameren en zeker niet om met hun product de hitparades te bestormen (Nuriddin). Luisterend naar een willekeurig nummer, of moet ik zeggen voordracht, "Opposites" van het album "This is Madness", uit hun begintijd (The_Last_Poets) horen we gedeclameerde tekst op een strak en meeslepend ritme van trommels en bellen. Door dit meeslepende ritme zullen de meesten van ons dit als muziek classificeren maar zelf beschouwden zij zich in die tijd als woordkunstenaars ("wordsmiths") (Nuriddin).

De Ilias en de Odyssee van Homerus worden in het algemeen als poëzie (epen) geclassificeerd. Het woord epos stamt van het Griekse werkwoord *eipon* hetgeen *spreken* betekent. Aristoteles refereert aan Homerus als een dichter (Aristoteles). Echter is de tekst van deze epen volgens een strikt metrum (dactylus) vormgegeven en is dus sprake van ritme als vormeigenschap. Plato beschrijft in zijn Ion (Plato) hoe Ion een gesprek voert met Socrates over zijn vaardigheid als vertolker (*rhapsoidos*) van Homerus' epen. Ion heeft namelijk net het festival van Asclepius in Epidauros gewonnen. Er werden dus festivals gehouden waar gewedijverd werd in de kunst van het

voordragen van deze epen. Er is dus in deze tijd een schepper van het werk, in dit geval Homerus, en een uitvoerende, in dit geval Ion de *rhapsoidos*. In de Odyssee zelf vinden we beschreven hoe *aoidoi* optreden en zichzelf op citers begeleidend een epos "zingt" (Bons) waarbij Homerus zichzelf als *aoidos* beschrijft. Een mooi staaltje dualiteit niet alleen tussen schrijver en personage, maar ook tussen de mondelinge overlevering waarmee deze epen begonnen en de schriftelijke overlevering die later hun modus werd. De uitvoeringspraktijk van de *rhapsoidos* bestond echter uit het metrisch voordragen van de tekst van het epos zonder muzikale begeleiding (Nagy). Overigens zien we hier ook vermeld dat de kunst van de *rhapsoidoi* te weten de *rhapsoidike* een van de vijf *tekne mousike* ofwel de muzikale kunsten is waarin ten tijde van Plato en Aristoteles wedstrijden werden gehouden en staat het Griekse woord *mousike* aan de wortel van de etymologie van ons woord "muziek" (Nettl, Music, I-1 Etymology).

Je zou dus kunnen zeggen dat de Ilias en de Odyssee van Homerus, zoals wij die nu kennen als poëzie, aanvankelijk van een muzikale begeleiding vergezeld ging om de toenmalige mondelinge overlevering te ondersteunen en dat toen deze epen eenmaal op schrift stonden werd overgegaan op een ritmische voordracht zonder muziek. En dat in contrast hiermee het van The Last Poets aanvankelijk als poëzie werden geschreven en op een ritme werden voorgedragen maar, misschien vanwege de uitvoeringspraktijk en het publicatiemedium (de plaat, de cd), al snel toch als muziek werd ervaren en geclassificeerd. De vergelijking tussen het metrum van een gedicht en het ritme uitgevoerd met trommels en bellen gaat natuurlijk wel enigszins mank maar de parallel tussen de hier beschreven genres maakt toch wel duidelijk dat enerzijds de muziek van The Last Poets erg dicht tegen de dichtkunst aanligt of er zelfs mee overlapt en anderzijds de poëzie van Homerus met haar metrum en uitvoeringspraktijk ten tijde van Plato en Aristoteles erg dicht aanligt tegen wat we muziek noemen. Ik heb niet de pretentie met deze overweging dichter bij een definitie van de term muziek of bij een afbakening van het domein van de muziek te zijn gekomen maar een verkenning van een grensgebied als deze helpt ons de validiteit van de notie die we hiervan denken te hebben te toetsen.

Bibliografie

Aristoteles. Poëtica. Trans. van der Ben en Bremer. Vol. passim. Atheneum Polak & Van Gennep 1995, 4de eeuw BCE.

Bons, J.A.E. Zanger, formule en traditie, Homerus en mondelinge dichtkunst. Utrecht: Studium Generale, 1995.

Nagy, Gregory. "Language and Meter." Bakker, Egbert J. A Companion to the Ancient Greek Language. John Wiley and Sons, 2010.

Nettl, Bruno. „Music, I-1 Etymology.” Groove Music Online. Oxford Music Online. 26 Sep 2010 <www.oxfordmusiconline.com/subscriber/article/grove/music/40476>.

—. "Music, III-3 Music among the arts." Grove Music Online. 2010 йил 26-sept <<http://www.oxfordmusiconline.com/subscriber/article/grove/music/40476>>.

Nuriddin, Jalal Mansur. "Prologue." 2001. Revolutionary Arts Proverbalization. 2010 йил 26-sept <<http://www.grandfatherofrap.com/prologue.htm>>.

Plato. "Ion." Two Comic Dialogues: Ion and Hippias Major. Trans. Paul Woodruff. Hackett Publishing 1983, 4de eeuw BCE. 21-35.

The_Last_Poets. "Opposites." This Is Madness. 1971.

TLP. "The Last Poets." 2010. Wikipedia. 2010 йил 26-09 <http://en.wikipedia.org/wiki/The_Last_Poets>.